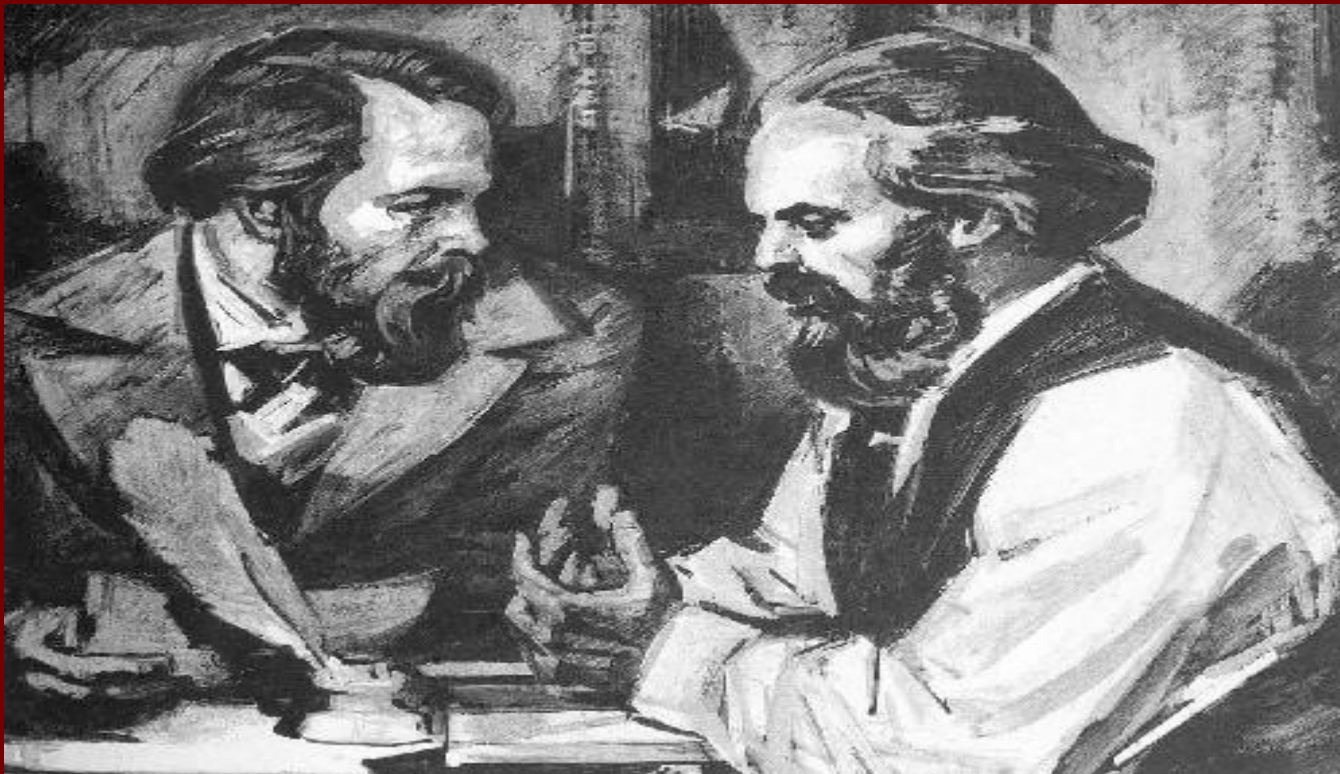

Feminismul marxist

Marx si Engels

Un parteneriat exemplar

Feminismul marxist

Idee centrală: independența economică a femeilor

Karl Marx:

- **Cum pot să fie utilizate pentru interesele femeilor ideile marxiste?**
- Ideile lui Marx: *Capitalul*, 1867, *Ideologia germană*, 1845, *Manifestul Comunist*, 1848
- Distincția marxian - marxist/leninist/stalinist/maoist/ceaușist

Teoria asupra naturii umane și istoriei

■ 1. Natura umana

■ **Marxismul:** "Natura umană" este produsul influențelor unui mediu social-istoric concret, **omul este "suma relațiilor sale sociale"**. Orice organizare socială are caracter istoric.

■ **Liberalismul:** natura umană: un set de capacități: **raționalitatea, de practici: religia, arta, știința, pattern-uri de comportament: autointeresul și spiritul de competiție.**

■ 2. Munca

■ **Marxismul:** ceea ce ne face oameni este faptul că ne producem mijloacele de subsistență în mod intenționat, conștient, transformând natura. **Munca l-a creat pe om** (la baza materialismului istoric).

■ 3. Determinismul economic

■ Modul de producție (forțele și relațiile de producție) condiționează întreaga viață politică și intelectuală. **Existența determină conștiința.**

4. Teoria exploatării

- Profitul capitalist este un furt din munca proletarului, partea neplătită a muncii acestuia și se datorează faptului că mijloacele de producție sunt monopolizate de către capitalist. Singura alegere a muncitorului este aceea între a consimți să fie exploatat sau a nu avea de lucru (a muri de foame). Relația angajator-angajat nu este un contract liber, cum îl văd liberalii, odată ce o parte are monopolul puterii. **Nu bărbații, ci capitalismul aservește femeile (Engels).**

5. Teoria alienării

- Alienarea este o stare de nonsens: Marx: proletarul este înstrăinat de produsul muncii sale, munca este resimțită ca neplăcuta și dezumanizanta (deși « Munca l-a creat pe om », Engels),
- Proletarul este înstrăinat de ceilalți proletari tratați drept competitori.
- **Proletar: orice persoana care traieste doar din vanzarea fortei de munca (salariu), indiferent de profesie.**

4. Lupta de clasă (Revoluția proletară ca soluție)

- Succesiunea modurilor de producție, inclusiv dispariția capitalismului, este posibilă prin lupta de clasă care poate fi generată prin conștiință de clasă. Proletariatul trebuie capete conștiința exploatării și a intereselor comune și nu falsa conștiință asupra realității inoculată de ideologia oficială a burgheziei care deține mass-media.

Exploatarea (termen cheie)

- **Marxismul este teorie a eliberării de sub exploatare.**
- Între patroni (angajatori) și muncitori (angajați), există premanent conflict de interese, cei dintâi dorind să îi facă să muncească pe cei de-ai doilea, cu un salariu cât mai mic, ca să obțină un profit cât mai mare, chiar dacă asta înseamnă să recurgă la mijloace de înfricoșare și intimidare (hărțuiri, violențe, concedieri).
- Când lucrătorii dobândesc conștiință de clasă devin capabili să lupte, dar au nevoie de o « avangardă revoluționară » care să îi conducă (Marx, Engels, *Ideologia germană*). Finalul unei astfel de lupte îl reprezintă construirea societății care întrunește condițiile dezalienării :
- **Comunismul este o societate în care se presupune că oamenii (bărbații și femeile) sunt liberi să fie și să facă ceea ce vor fiindcă iau în stăpânire mijloacele de producție și își pot folosi pe deplin capacitățile și talentele.**

Probleme de discutie:

- **Proprietatea comuna:** Poate acest tip de proprietate să fie tratată la fel ca cea privată?
- **Cooperare și non-competiție:** În lipsa competiției, mai există stimulente de inovare și progres?
- **Ipoteza muncii ca sens al vieții și esență umană:** Ce tipuri de munci pot să inducă o asemenea percepție?
- **Repartitia după nevoi:** Cine determină care sunt aceste nevoi? În ce sens pot să fie ele determinate științific?

Engels: *Originea familiei, proprietății private și statului* (1884)

- **Lucrarea tratează explicit situația femeilor**
- **Familia nu este "naturală", ci produs al evoluției sociale.**
- Este influențată în evoluția ei de către relațiile economice de producție.
- **Matriarhatul:**
- Morgan: femeile dețineau puterea economică, ele având tot ceea ce era necesar pentru gătit, îmbrăcat, adăpostit, gospodăria fiind primul centru al producției)
- Înainte de apariția familiei a existat o stare primitivă, promiscuă sexual, dar în care bărbații și femeile erau complet liberi. În timp au fost prohibite incesturile, apoi bărbații au făcut reguli prin care au putut deține femeile în posesie personală.

- **Familia monogamă:** locusul aservirii femeilor, a apărut și s-a dezvoltat ca și consecință a apariției surplusului de produse și a proprietății private.

Diviziunea de gen a muncii

- Barbatii desfășoară mai ales activități **productive** (care produc « lucruri, marfuri »),
- Femeile desfășoară mai ales activități **reproductive** (care perpetuează și întrețin viața de zi cu zi). **Ceea ce produce bărbatul este considerat mai important, superior și platit față de ceea ce produce femeia.**
- **Mostenirea paterna**
- Bărbații doresc să fie moșteniți de proprii lor copii. Succesiunea matrilineară dispare în favoarea celei patrilineare. Aceasta a eliminat drepturile mamei și a permis monopolul bărbătesc asupra puterii, reducând femeile la statutul de sclave ale dorințelor sexuale bărbătești și la mijloace de produs și crescut copii.

- **Familia nu se naște din motive « naturale », ci economice.**
- Când condițiile de exploatare și subjugare ar dispărea, am putea vorbi de o familie născută din dragoste și înțelegere.
- În familiile monogame burgheze bărbatul conduce în virtutea puterii sale economice (dreptul de proprietate), stabilind față de soție o relație analogă cu cea dintre burghez și proletar.
- Femeile burgheze au o condiție inferioară în raport cu femeile proletare fiindcă ele sunt supuse căsătoriilor de conveniență.
- **Căsătoria burgheză este prostituție în favoarea unui singur bărbat.**
- **Câtă vreme vor trebui să se vândă, femeile vor fi umilite.**
- Femeile proletare sunt pe o poziție net avantajată, căci au propriul salariu și își permit egalitatea cu soțul. Fundamentele materiale ale dominării bărbatului (proprietatea privată), încetează să existe.
Famiile proletare sunt egalitare în relațiile între soți.

Solutii marxiste clasice

- **Exploatarea femeilor se va sfârși doar odată cu dispariția proprietății private.**
- **Emanciparea față de bărbați este condiționată de:**
 - a) independența economică a femeilor prin participarea lor directă la munca productivă;**
 - b) preluarea publică (de către stat) a creșterii copiilor;**
 - c) industrializarea muncii casnice.**

Feminismul marxist contemporan

- Hartsock, Nancy, 1979: "Feminist Theory and the Development of Revolutionary Strategy", în Eisenstein Z., (Ed.), *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism*,: Rowbotham, Sheila, 1973: *Woman's Consciousness, Man's World*, 1969: *The Political Economy of Women's Liberation*, 1969
- Bergmann, Barbara, 1986: *The Economic Emergence of Women*, Dalla Costa, Mariosa, James, Selma, 1972: *The Power of Women and the Subversion of Community*.

**Nancy Hartsock (vezi mai jos)
si Sheila Robotham**

1973: *Woman's Consciousness, Man's World*, 1969: *The Political Economy of Women's Liberation*, 1969

Familia și gospodăria în capitalism și comunism

- Separația între sfera muncii și cea de recreere este valabilă doar pentru bărbați. Pentru ei casa este locul de petrecere al „timpului liber”.
- Munca femeilor contribuie la reproducerea capitalismului și patriarhatului.

Trivializarea muncii femeilor

- Imaginea precumpănitoare a femeilor este aceea de consumatoare
- Bărbații câștigă bani iar femeile îi cheltuiesc.
- **Femeilor le sunt distribuite cele mai prost plătite, mai necreative și mai plicticoase munci.**

Nancy Hartsock

- *Money, Sex, and Power: Toward a Feminist Historical Materialism* (1984),
- *The Feminist Standpoint Revisited* (1998)

Mariosa Dalla Costa și Selma James: 1972: *The Power of Women and the Subversion of Community*

- Munca domestică trebuie tratată ca productivă și ca producătoare de plusvaloare, crează condițiile necesare producerii plusvalorii : nasc, cresc, asigură îngrijirea și confortul emoțional pentru producătorii de plusvaloare.
- **Munca acasă trebuie salarizată de către stat deoarece capitalismul ca sistem social profită de pe urma exploatării muncii femeilor.** Astfel de salarii pot ajunge la mame pentru îngrijirea copiilor. Dacă statul refuză o asemenea plată, femeile ar trebui să intre în grevă.
- **Divorțul inițiat de către o femeie:** refuz de a mai presta o muncă gratuită pentru un bărbat.
- **Contracepția și avortul:** refuz al unei munci suplimentare pentru încă un membru al familiei. Așa numita **muncă « din dragoste » este de fapt munca gratuită.** Tot ce facem în afara unui câștig material este interpretat ca fiind făcut din plăcere sau de drag, sau din act de autosacrificiu voluntar.

Barbara Bergmann: *The Economic Emergence of Women*, 1986:

- **Salarizarea pentru munci casnice** este și imposibilă și indezirabilă, o nouă taxă pe care statul ar percepe-o, inclusiv de la femeile angajate, ceea ce ar încuraja femeile să rămână casnice și ar împiedica abolirea diviziunii de gen a muncii.
- **Femeile ca femei alcătuiesc o clasă socială.** Cu cât poziția lor e mai joasă la nivel de status economic, cu atât ele sunt și mai mult victime ale sexismului, au acces mai redus inclusiv la controlul nașterilor.
- Se aplică principul: **ultima venită, prima concediată.** Fiindcă au salarii mai mici, este previzibil și rațional ca ele să părăsească voluntar primele serviciul în cazul în care între doi soți se pune problema alegerii concediului pentru îngrijirea copilului (a concediului parental).

- **Recunoașterea valorii muncii**

- Există o segregare de gen a ocupațiilor și o plată mai mică a celor ocupate de femei.
- Ceea ce propun feminisții (marxiști sau liberali, deopotrivă) este ca **munca să fie apreciată doar după:**
 - a) cunoștințe, calificare și abilități solicitate;
 - b) cerințe mentale, legate de creativitate și decizie;
 - c) cât de solicitantă este munca în sensul atenției;
 - d) condițiile de muncă: cât de sigură este fizic, cât stres implică. **(vezi ierarhizarea de gen a salariilor bugetare: domeniile masculinizate sunt mult mai bine plătite decât cele feminizate)**

Critici principale:

Feminismul socialist: Heiddi Hartmann (1981):

- Între marxism și feminism a avut loc o „căsătorie nefericită”
Feminismul marxist: **independența economică** a femeilor centrul principal al politicii feministe: **excesul de determinism** economic.

Critici dinspre experienta tarilor foste comuniste.

- Imposibilitatea feminismului comunist (ca ideologie totalizantă, comunismul nu permitea nicio altă ideologie)
- Emanciparea femeilor se produce prin muncă și atât.
- Egalitarismul anti-meritocratic
- Patriarhatul de stat (partidul-stat ia locul bărbatului, devine capul tuturor oamenilor) și pastrarea celui traditional în sfera familiei.
- Femeile au dublă zi de munca.
- Neinterventia statului in violenta in familie.